

LITTERATURBROEN MELLOM NORGE OG ISLAND

Rapport om status for oversettelser av islandsk litteratur til norsk,
utarbeidet for Islandsforeningen i Oslo og omegn
i anledning foreningens hundreårsjubileum

Salka Guðmundsdóttir – oktober 2023

Innholdsfortegnelse

Salka Guðmundsdóttir – oktober 2023	1
INNLEDNING	3
SAMMENDRAG OG FORSLAG	3
ISLANDSK LITTERATUR PÅ NORSK.....	4
OVERSIKT OG STATISTIKK.....	4
TABELL 1.1: SENTER FOR ISLANDSK LITTERATUR - TILSKUDD FOR NORSKE OVERSETTELSER 2013-2023	5
TABELL 1.2: SENTER FOR ISLANDSK LITTERATUR - TILSKUDD TIL NORDISKE OVERSETTELSER 2018-2022.....	5
HVILKE ISLANDSKE FORFATTERES BØKER UTGIS PÅ NORSK?	5
HVEM OVERSETTER ISLANDSK LITTERATUR TIL NORSK?	6
OVERSETTERE – HVA BØR SKJE?.....	6
UTGIVELSE – HVA BØR SKJE?.....	9
AVSLUTNING	12

INNLEDNING

Kunst og kultur er en verdifull måte å føre en samtale mellom nasjoner. I uminnelige tider har vi fortalt historier for å forstå hverandre, for å gi og motta gaver som kan utvide vår horisont, bevege følelsene våre og berike vår ånd. Å kunne lese andres litteratur på vårt eget språk er uvurderlig. Islands og Norges historie har vært sammenvevd på mange måter siden begynnelsen av bosetningen på Island; både i den politiske sfæren, i nasjonenes utdanning og vitenskapelige arbeid, kulturlivet og selvfølgelig i hverdagen til utallige mennesker som har migrert mellom de to land. For den pågående, livlige samtalen mellom disse nabofolkene er det ekstremt viktig at vi kan lytte til hverandres musikk, nyte kunst, se film og lese hverandres bøker. Det sies ofte at oversettere bygger broer mellom språk og kulturer. Disse uvurderlige brobyggerne bør ivaretas med omhu.

Denne rapporten er skrevet på initiativ fra Islandsforeningen i Oslo og omegn, i anledning foreningens 100-årsjubileum og i forbindelse med en litteratur- og kulturfestival. Utgangspunktet for prosjektet var medlemmenes bekymring om den begrensede omfang av utgivelser av islandske bøker i Norge og det raskt minkende antallet oversettere. Formålet med rapporten er å beskrive tilstanden for oversettelse av islandsk skjønnlitteratur til norsk, analysere de viktigste påvirkningsfaktorene og komme med forslag som kan bidra til økt publisering. Det er mulig å bedre de kulturelle relasjonene mellom de to landene på dette felt.

Under utarbeidelsen av rapporten ble personer med ulik bakgrunn som har ekspertise innen bokutgivelse, oversettelsesarbeid og kulturelle relasjoner mellom de to landene intervjuet. Intervjuobjektene er oversettere, forfattere og forleggere, ansatte ved rettighetskontorer og Senter for islandsk litteratur. Samtalene foregikk over telefon, via e-post eller personlig. Forskjellige opplysninger ble også mottatt i e-poster fra ambassader, bokforlag og forfattere.

Data om tildeling av tilskudd til oversettelser til nordiske språk, som Senter for islandsk litteratur forvalter på vegne av Nordisk Ministerråd, virksomheten til de nordiske litteratursentrene, bokutgivelser i Norge og på Island, bevilgninger til kulturprosjekter og annen relevant informasjon er benyttet.

SAMMENDRAG OG FORSLAG

For å sikre utgivelsen av islandsk samtidslitteratur på norsk, må to aspekter vurderes. På den ene siden er det nødvendig å utvide og støtte gruppen av oversettere, men også utgivelsen må støttes og forholdet mellom norske og islandske forlag må pleies. Med bakgrunn i dette fremmes følgende forslag, som er nærmere redegjort for i hoveddelen av rapporten.

1: UTDANNING

Oppfordre til at det igjen opprettes en fast professorstilling i islandsk ved Universitetet i Oslo.

2: UTDANNING

Invitere studenter i nordiske studier til Island.

3: UTDANNING

Hente lovende norske oversettere til gruppen av utenlandske studenter i islandsk/oversettelsesstudier ved Universitetet på Island.

4: UTDANNING

Verne om kurs i islandsk ved Universitetet i Oslo.

5: STØTTE TIL OVERSETTERE

Legge vekt på å få norske oversettere til å delta i de internasjonale oversetterkonferansene til Senter for islandsk litteratur.

6: STØTTE TIL OVERSETTERE

Norske oversettere drar på opphold på Island.

7: STØTTE TIL OVERSETTERE/UTDANNELSE

Oversetterverksted avholdes i Norge.

8: UTGIVELSE/FINANSIERING

Presse på for å få økte bidrag til nordiske oversettelser og høyere støtteandel.

9: UTGIVELSE

Regelmessig forleggerutveksling mellom norske og islandske fagfolk.

10: UTGIVELSE/FORFATTERE

Islandsk forfatterprogram i Norge.

11: UTGIVELSE/FORFATTERE

Forfatterutveksling: Besøk av unge forfattere til Norge og Island.

ISLANDSK LITTERATUR PÅ NORSK

OVERSIKT OG STATISTIKK

Oversettelser av nordisk skjønnlitteratur til andre nordiske språk i stor grad finansiert med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd som distribueres av litterære sentre i Norden. De aller fleste islandske bøker utgitt på norsk har mottatt midler fra fondet. Under utarbeidelsen av rapporten har forfatteren derfor undersøkt Senter for islandsk litteratur (MÍB) støttetildelinger for oversettelse av islandsk litteratur til norsk, som gir et ganske klart bilde av tingenes tilstand, spesielt når det gjelder skjønnlitteratur for voksne. Bevilgninger for de siste ti årene ble undersøkt, men for 2023 er kun den første tildeling ferdig behandlet og tatt med i tabellen som referanse.

I tillegg til de bøkene som har mottatt nordiske oversettelsesstipend, har det de siste årene blitt utgitt flere kriminalromaner av islandske forfattere, Arnaldur Indriðason, Yrsa Sigurðardóttir og Ragnar Jónasson. Også må nevnes *Hálendið* av Steinar Bragi, som ble utgitt i norsk oversettelse i 2016, *Íslenska konger* av Einar Már Guðmundsson, som utkom i 2016, *Mánasteinn* av Sjón, som utkom i 2017, og *Lifandilíflækur* av Bergsvein Birgisson, fra 2020. Disse bøkene er likevel ikke inkludert i oppsummeringstabell 1.1 for å ivareta sammenligningen mellom de nordiske språkene.

I tabell 1.1 vises en oversikt over antall tilskudd til oversettelser fra islandsk til norsk i årene 2013-2023. Bøkene er også grovt klassifisert etter litterære sjangre og delt inn i romaner for voksne, barnebøker, kriminalromaner, diktsamlinger, novellesamlinger, sakprosa og bøker av generell karakter. Skillet mellom romaner og kriminalromaner bør kort forklares; kriminalromaner er selvsagt også romaner, men på grunn av at utgivelsen av krim er underlagt andre prinsipper enn bøker som vanligvis klassifiseres som «skjønnlitteratur», klassifiseres de hver for seg. De siste årene har kriminalromaner vært en av de mest salgbare litterære sjangrene, derfor er mer sannsynlig at de blir valgt ut for publisering uten å behøve støtte, og de fleste av de aktuelle krimforfatterne nyter betydelig popularitet på Island så vel som i utlandet.

TABELL 1.1: SENTER FOR ISLANDSK LITTERATUR- TILSKUDD FOR NORSKE OVERSETTELSER 2013-2023

ÅR	ANTALL BØKER	LITTERATURSJANGER
2023*	2	1 roman, 1 novellesamling
2022	4	1 roman, 3 barnebøker
2021	5	2 romaner, 3 diktsamlinger
2020	5	2 romaner, 1 krim, 1 diktsamling, 1 bok av generell karakter
2019	7	2 romaner, 1 krim, 2 barnebøker, 1 sakprosa, 1 diktsamling
2018	6	2 romaner, 1 krim, 1 sakprosa, 1 diktsamling, 1 bok av generell karakter
2017	6	4 romaner, 1 krim, 1 diktsamling
2016	4	3 romaner, 1 krim
2015	4	2 romaner, 1 krim, 1 novellesamling
2014	9	5 romaner, 3 krim, 1 barnebok
2013	4	3 romaner, 1 barnebok

* Første tildeling

Som tabellen viser har antallet titler aldri oversteget ti utgivelser, og i årene 2013-2022 var gjennomsnittlig antall støttede oversettelser 5,3 per år. Det forteller imidlertid ikke hele historien. Ser man bare på antallet oversatte romaner, har det vært synkende og støttede oversettelser av romaner har ikke oversteget to utgivelser de siste seks årene. Antall oversatte forfattere har også minnet og i kategorien skjønnlitteratur er det nå hovedsakelig to forfattere som er aktive.

Tabell 1.2 viser antall støttede oversettelser fra islandsk til andre nordiske språk i årene 2018-2022.

TABELL 1.2: SENTER FOR ISLANDSK LITTERATUR - TILSKUDD TIL NORDISKE OVERSETTELSER 2018-2022

SPRÅK	ANTALL
norsk	26
dansk	44
svensk	31
finsk	12
færøysk	8

Som tabellen viser er det flest titler oversatt til dansk, slik har det vært lenge. Utgivelsene på dansk er også mest mangfoldige. Det er likevel verdt å nevne at antallet oversettelser til svensk øker igjen.

HVILKE ISLANDSKE FORFATTERES BØKER UTGIS PÅ NORSK?

Når man ser på det siste tiåret, skiller fire islandske forfattere seg ut. Romanene til Auður Ava Ólafsdóttir og Jón Kalman Stefánsson er utgitt svært regelmessig, og en rekke bøker av dikterne Gerður Kristný og Gyrðir Elíasson er også utgitt på norsk, både diktsamlinger og romaner. Forfatterskapet til disse forfatterne er godt fulgt opp i Norge, og derfor får leserne som liker forfatterskapet muligheter til å lese mer, noe som er ekstremt viktig og i tillegg skaper grunnlag for kommende oversettelser. To av Kristín Marja Baldursdóttirs romaner ble også utgitt i denne perioden, etter tidligere oversettelser av hennes verk.

Enkeltstående bøker av ulike samtidsforfattere har også blitt utgitt eller forventes utgitt og kan der nevnes, Friða Ísberg, Aðalsteinn Ásberg, Andri Snær Magnason, Steinunn Sigurðardóttur, Sigríður Hagalín Björnsdóttur, Sigurður Pálsson og Ólafur Gunnarsson. I gruppen barnebøker inngår forfattere som Kristín Helga Gunnarsdóttir, Áslaug Jónsdóttir (sammen med Kalle Güettler (SE) & Rakel

Helmsdal (FO)) og Þórarinn Leifsson, men mer enn én av intervjuobjektene nevnte at norske forlag ikke kjøper mange utenlandske barnebøker til oversettelse, fordi de nasjonale barnebokutgivelsene er omfattende.

To av Bergsveinn Birgissons verk fikk oversettelsesstipend i perioden, men Bergsveinn er helt unik blant islandske forfattere; han har tilbrakt en stor del av livet i Norge og verkene hans på islandsk og norsk henger sammen på en unik måte. Noen av Bergsveins bøker er oversatt av norske oversettere, mens andre har han selv skrevet både på norsk og islandsk.

Arnaldur Indriðasons bøker utgis jevnlig på norsk, fra hans første bøker om Erlend Sveinsson og frem til i dag. Noen bøker av Yrsa Sigurðardóttir og Ragnar Jónasson er også blitt utgitt. Så langt er kun én av Lilja Sigurðardóttirs kriminalromaner utgitt i norsk oversettelse.

Det er tydelig at mangfoldet i islandsk samtidslitteratur bare i liten grad gjenspeiles i de utgitte oversettelsene til norsk. Oversettelsen av Frida Ísbergs roman skiller seg ut fordi hun blir den første islandske forfatteren født etter 1980 som blir publisert i Norge, hun er født i 1992. Ser vi på nyere romaner i kategorien skjønnlitteratur, er det et betydelig antall av interessante samtidsforfattere som kunne appellere til norske lesere og som ville vært spennende å se utgitt på den andre siden av havet som Kristín Eiríksdóttir, Bergthóra Snæbjörnsdóttir, Pedro Gunnlaugur Garcia, Benný Sif Ísleifsdóttir, Ólafur Jóhann Ólafsson, Þóra Hjörleifsdóttir, Elísabet Jökulsdóttir, Eiríkur Örn Norðdahl og Kristín Ómarsdóttir. Listen er imidlertid ikke på langt nær uttømmende.

HVEM OVERSETTER ISLANDSK LITTERATUR TIL NORSK?

Gruppen av oversettere av islandsk litteratur til norsk er ekstremt liten, og det er klart at antallet oversettelser ikke vil øke med mindre flere kommer til. Et intervjuobjekt som er involvert i salg av islandske rettigheter snakket også om å ha hørt fra norske forlag at det ikke har noe for seg å vurdere oversettelser fra islandsk siden det ikke er mulig å få en oversetter til verket eller til og med måtte vente i flere år etter at oversetterne er ferdig med andre prosjekter.

De viktigste oversetterne av islandsk samtidslitteratur det siste tiåret har vært Tone Myklebost, Oskar Vistdal og Silje Beite Løken. Tone (f. 1954) er en ekstremt erfaren og respektert oversetter og er mottaker av Orðstír, en ærespris gitt til oversettere av islandsk litteratur. Tones erfaring spenner over tretti år og et bredt spekter av litteratur. De siste årene har hun konsentrert seg om verkene til to forfattere, Jón Kalman Stefánsson og Auður Ava Ólafsdóttir, men har også oversatt forfattere som Sigríður Hagalín Björnsdóttir og Kristín Marja Baldursdóttir. Oskar (f. 1953) har også lang erfaring og fikk Bastianprisen i 2015 for sin oversettelse av Gyrðir Elíassons *Utsyn fra sørglaset*. Den siste tiden har Oskar viet spesiell oppmerksomhet til poesien til Gyrðir og Gerður Kristný, men også oversatt de klassiske romanene til Gunnar Gunnarsson. Den allsidige oversetteren Silje Beite Løken (f. 1973) begynte å oversette fra islandsk for femten år siden og har i løpet av den tiden oversatt litteratur av ulike slag til stor anerkjennelse, blant annet bøker av Hallgrímur Helgason, Sjón, Auður Ava Ólafsdóttir og Arnaldur Indriðason.

Flere norske oversettere har vært innom oversettelser av islandsk litteratur de siste årene, deriblant Barbro Lundgren, Tiril Myklebost og Kristian Breidfjord. De tre førstnevnte imidlertid oversatt brorparten, spesielt innen skjønnlitteraturen. Tone og Oskar er nå nær sytti år, etter en lang og imponerende karriere. Den yngste av de tre, Silje, har annet arbeid nå. Det er bekymringsfullt at nye oversettere ikke kommer til, det må uten tvil tas grep.

OVERSETTERE – HVA BØR SKJE?

Islandsk litteratur reiser nå verden rundt som aldri før, ikke minst takket være en bred og dyktig gruppe oversettere til mange språk. Oversetterens arbeid krever stor beherskelse av eget språk, forståelse for det islandske språket og samfunnet og en kontinuerlig læring og flid. Når antall

oversettere skal økes, er det viktig å forstå hvor kompetente oversettere kommer fra. De fleste oversettere av litteratur fra islandsk har fulgt en noe lignende vei. Det er vanlig at de har studert gammelislandsk eller nordisk i hjemlandet eller andre steder i Norden, og deretter har mange av dem studert islandsk som andrespråk ved Islands universitet. Noen har kommet til Island for å studere islandsk på universitetsnivå uten å ha et grunnlag i språket på forhånd. Den andre gruppen, som er mye mindre, består av personer som bodde midlertidig på Island i oppvekstårene eller kom til landet som voksne på grunn av jobb eller familieliv og som «tilfeldigvis» ble trukket inn i oversettelsesarenaen.

Det viktigste spørsmålet er: Hvor kan potensielle norske oversettere lære seg islandsk? Det faste professoratet i islandsk ved Universitetet i Oslo (UiO) ble nedlagt i 2010, og til tross for anmodning fra Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, ved Islands universitet (Árnastofnun), Kunnskapsdepartementet på Island og Islands ambassade i Oslo, har universitetets styre ikke sett grunn til å revurdere vedtaket. Ved UiO tilbys det nå kurs i islandsk med ujevne mellomrom, som en del av et kurs i nordiske studier. Professoren, som har undervist på dette kurset, går snart av med pensjon og det er ingen tilgjengelig informasjon om hvorvidt det skal fortsette og hvem som skal overta.

Ved Universitetet i Bergen (UiB) tilbys to valgfag i islandsk på studiet i nordiske språk og litteratur. På grunn av utilstrekkelig deltakelse blir kursene ikke alltid gjennomført.

Islandsk som andrespråk er et blomstrende studieprogram ved Islands universitet og undervises der både som en 180 ECT-grad for en bachelorgrad og som et 60 ECT-diplom. Studiet har enorm betydning for oversettelse av islandsk litteratur, og det samme kan sies om masterstudiet i oversettelsesstudier ved Islands universitet, men oversettelsesvitenskap undervises nå også som et sidefag i grunnutdanningen. På universitetsnivå har flinke lærere identifisert lovende oversettere som vil få muligheten til å utvikle sine talenter der.

FORSLAG 1: UTDANNING

Oppfordre til at den faste stillingen som professor i islandsk ved Universitetet i Oslo gjenopprettes.

Det er viktig at oversettere har tilgang til å studere islandsk på universitetsnivå i hjemlandet. Den beste måten å fremme dette på er at faget har en fast representant innenfor universitetsmiljøet. Islandske myndigheter bør effektivt arbeide, sammen med norske utdanningsmyndigheter, for at det faste professoratet i islandsk ved UiO blir opprettet igjen.

FORSLAG 2: UTDANNING

Invitere studenter i nordiske studier til Island.

Selv om islandsk språk ikke tilbys som en universitetsgrad i Norge, finnes det ulike relaterte kurs tilgjengelig. Ved Universitetet i Oslo og universitetene i Bergen, Stavanger, Tromsø og Agder kan du ta grunn- og/eller videreutdanning i nordisk språk og litteratur. Det er en gruppe studenter som sannsynligvis vil ha i det minste en viss interesse for det islandske språket og kulturen, og det er ideelt å stimulere denne interessen ved å skape en direkte forbindelse med Island. Interesserte studenter kunne inviteres til islandsk- og kulturkurs, og de kunne også bli introdusert til et kurs i islandsk som andrespråk ved Islands universitet.

FORSLAG 3: UTDANNING

Finne talentfulle oversettere blant gruppen av utenlandske studenter i islandsk/oversettelsesstudier ved Islands universitet.

Lærerne ved Islands universitet er en viktig kilde til informasjon om utenlandske studenter som har anlegg for å rekrutteres til fagfeltet litterær oversettelse. I samarbeid med dem kan talentfulle oversettere fanges opp og støttes profesjonelt, for eksempel ved å delta i oversettelsesforumet til Senter for islandsk litteratur, spesielle workshops og til og med veiledning av erfarne oversettere.

FORSLAG 4: UTDANNING

Stå vakt om kurs i islandsk ved Universitetet i Oslo.

Professoren som har undervist i islandsk ved UiO de siste årene går snart av med pensjon. Det haster å oppmuntre til at kursene fortsatt tilbys. Dersom en fast professorstilling ikke vil bli etablert ved UiO igjen, er det mulig å finne en kvalifisert timelærer eller til og med en sendelektor.

Det er også svært viktig å støtte oversetterne som allerede jobber i yrket, enten det er erfarne personer eller nykommere. Med den økte etterspørselen etter islandsk litteratur internasjonalt, har gruppen av oversettere vokst kraftig, alle språkområder tatt i betraktning. Derfor har Senter for islandsk litteratur¹, siden 2017, jevnlig holdt en internasjonal oversetterkonferanse i Reykjavík. Oversetterkonferansene, som er en av de beste arenaene for å pleie denne gruppen, har fått svært godt rykte. Målet er å styrke og forsterke kontakten med arbeidende oversettere fra islandsk til fremmedspråk og å oppmuntre nye til å ta fatt. I løpet av de to dager konferansene foregår, blir oversettere kjent med sine kolleger fra forskjellige land, deltar i workshops, møter islandske forfattere, oversettere og forskere, lytter til foredrag om islandsk litteratur og kultur og mye mer. Både erfarne oversettere og nykommere deltar. Det har vist seg å være vanskelig å finne norske deltakere, men arrangørene har blant annet henvendt seg til lærere ved Islands universitet for å få forslag om talentfulle studenter. Noen arbeidende oversettere fra Norge og minst en nykommer har imidlertid deltatt på konferansene.

FORSLAG 5: STØTTE TIL OVERSETTER

Legge vekt på å få norske oversettere til å delta i de internasjonale oversetterkonferansene til Senter for islandsk litteratur.

Den enstemmige oppfatningen til de som kjenner til oversetterkonferansene er at de er en av de mest effektive måtene å styrke gruppen av oversettere av islandsk litteratur. Hver enkelt deltaker er viktig for sitt språkområde, så det er ekstremt viktig å ta tak i alle norske litterære oversettere og invitere dem til konferansen, nybegynnere så vel som erfarne fagfolk. Senteret er klar over mangelen

---

¹Partnerne er Árnastofnun, Forlagsforeningen på Island, Forbundet for oversettere og tolker, Reykjavík Litteraturfestival, Forfatterforeningen på Island, Reykjavík City of Literature UNESCO og Vigdís Finnbogadóttir institutt for fremmedspråk. Kongressen får økonomisk støtte fra Kulturdepartementet, Utenriksdepartementet og Island Agency.

på oversettere til norsk språk og tar med glede imot alle forslag til deltaker. I tillegg har senterets ansatte sendt ut henvendelser i håp om å finne flere deltakere.

FORSLAG 6: STØTTE TIL OVERSETTER

Norske oversettere inviteres til et opphold på Island.

Forfatterforeningen på Island har en gjesteleilighet i Gunnarshús i Reykjavík og tilbyr utenlandske oversettere muligheten til å søke om stipend for et opphold på inntil fire uker. Vanligvis har rundt 3-5 oversettere mottatt stipendet årlig. Denne finansieringsmuligheten må presenteres bedre for norske oversettere og ikke minst nykommere. Norsk oversetterforening er en god plattform for presentasjoner, organisasjonen er både stor og aktiv.

FORSLAG 7: STØTTE TIL OVERSETTER/UTDANNELSE

Oversetterverksted avholdes i Norge.

Noen av de nordiske litterære sentrene har drevet oversettelsesverksteder på steder hvor det tilbys universitetsstudier på det aktuelle språket. NORLA har for eksempel holdt slike workshops for norske studenter i Gdansk og Milano. Disse workshopene er korte kurs som på mange måter ligner på oversetterkonferansene. De har fått god kritikk og er en god måte å oppmuntre talentfulle oversettere, finne lovende kandidater og etablere profesjonelle relasjoner. Selv om det i dag ikke tilbys kurs i islandsk ved norske universiteter, vil det være mulig å holde en workshop i Oslo og annonsere etter deltakere gjennom universitetene, den islandske ambassaden og Norsk Oversetterforening. Hvis det er mulig å samle deltakere til den første workshopen, kan arrangementet danne et grunnlag og utvikles videre.

UTGIVELSE – HVA BØR SKJE?

Intervjuobjekter som jobber med bokutgivelser snakket alle om viktigheten av oversettelsesstipend. Under lavkonjunktur i forlagsbransjen ble viktigheten større og støtteandelen holdt ikke tritt med behovet. Hvis det er en reell vilje til å skape gode vilkår for oversatt litteratur må dette revideres. Der opplaget er lite, er støtteandelen spesielt viktig, og det gjelder absolutt skjønnlitteratur på de nordiske språkområdene.

Litterære oversettelser mellom nordiske språk er finansiert av Nordisk ministerråd, mens Statens Kunstfond i Danmark tar seg av administrasjon og deler ut tilskudd til litterære sentre i Norden. Senter for islandsk litteratur mottar derfor et visst beløp til utdeling hvert år. Det søkes om stipend i verkets opprinnelsesland, og senteret deler ut oversettelsesstipend to ganger i året for oversettelser fra islandsk til nordiske språk. Suksessraten er ekstremt høy; av 133 søknader i årene 2018-2022 ble 122 godkjent, eller om lag 92 %. Som på andre språkområder har antall søknader og dermed bevilgningene økt jevnt i årenes løp.

Tildelingsreglene ved Senter for islandsk litteratur er at tilskuddet utgjør 50 % av oversettelseskostnadene for romaner, 80 % for barnebøker og 100 % for diktsamlinger. Dermed kan de fleste søknadene imøtekommes. For å øke andelen av tilskudd for skjønnlitteraturen, må potten enten utvides eller antall tildelinger reduseres. I lys av hvor viktige bevilgningene til forlagene er, kan det anses sannsynlig at det siste alternativet kun vil bidra til å redusere utgivelsen av islandsk

litteratur i de nordiske landene, og derfor haster det å presse på for økte bidrag fra Nordisk ministerråd.

FORSLAG 8: UTGIVELSE – FINANSIERING

Presse på for å få økte bevilgninger til nordiske oversettelser og høyere støtteandel.

Det er en kulturpolitisk beslutning å gi god støtte til bokutgivelser og i et landskap som er i massiv endring har betydningen av økonomisk støtte økt. Nordisk ministerråd for kultur opprettholder de nordiske oversettelsesstipendene, blant andre støtteordninger, og samarbeid på kulturområdet har vært et sentralt element i det omfangsrike nettverket av relasjoner som de nordiske landene har seg imellom, både formelt og uformelt. Det er viktig å sikre at oversettelsesstipendene ikke blir lavere prioritert basert på dagens politikk i ministerrådet, og presse på for å øke bevilgningene slik at støtteandelen reflekterer de faktiske forholdene for bokutgivelse i dag.

En rekke bokforlag i Norge har gitt ut islandsk litteratur. De siste årene har ca. 20 forlag gitt ut en eller flere bøker oversatt fra islandsk. Det kan nevnes at Forlaget Press har gitt ut mange verk av Jón Kalman Stefánsson, Forlaget Pax gir også ut verk av Auður Ava Ólafsdóttir og Nordsjøforlaget gir jevnlig ut diktsamlinger av islandske poeter som Gyrðir Elíasson og Gerður Kristný. Det mest vanlige er at det er kun et verk som utgis av et forlag og det er ingen oppfølger til den. Derfor dannes det verken et sterkt forhold mellom leserne og den respektive forfatteren eller et forhold mellom forlaget og forfatteren/oversetteren.

Intervjuobjektene var enige om at relasjonene mellom forleggere på Island og Norge kunne styrkes. Det ble nevnt at kolleger fra de nordiske landene møttes sjeldnere personlig og at det viktigste var å etablere personlige relasjoner. Litterære festivaler og forlagsutveksling er ideelle plattformer for dette. Ofte skal det bare en eller to personer til i et land, fylt med lidenskap for islandsk litteratur eller spesifikke forfattere, som styrker posisjonen. På samme måte er slike relasjoner følsomme for endringer, derfor er det viktig å styrke forbindelsen totalt, finne så mange koblinger som mulig. Dessuten må forholdet alltid sees på som toveis – som en aktiv samtale mellom kulturer. Gjensidig interesse er den sterkeste motivasjonen for en blomstrende utgivelsesplan. Noe norsk samtidslitteratur utgis på Island. Forfattere som Roy Jacobsen og Anne B. Ragde har hatt stor popularitet; blant andre publiserte forfattere de siste årene kan nevnes Jon Fosse, Vigdis Hjorth og Linn Ullmann. Det er imidlertid lite utgitt av unge forfattere, og det ville vært spennende å etablere en samtale mellom landene som vil inkludere utgivelse og promotering av yngre forfatters verk. Mer enn et intervjuobjekt oppfordret til at en innsprøyting i utgivelse mellom landene bør skje med utgangspunkt i ny litteratur og samtidens mangfoldige litterære flora. I begge land har også interessante nye stemmer kommet fram, som har et sterkt budskap til flere nordiske lesere. På denne måten kunne også nye oversettere som knytter seg til sin generasjons litteratur tiltrekkes.

FORSLAG 9: UTGIVELSE

Regelmessig forleggerutveksling av norske og islandske fagfolk.

Senter for islandsk litteratur har organisert forleggerutveksling etter nordisk modell, som har vært vellykket ifølge deltakerne så vel som senterets ansatte. Målet er å styrke relasjonene mellom

forlag/spesialister, fremme islandsk litteratur og øke antall oversettelser. Forleggerutvekslingen har også vist seg å være vellykket hos søstersentrene i flere av de nordiske landene. Ifølge opplysninger fra senteret er det nå planlagt forleggerutveksling med Norge, da det er et av områdene det haster mest med å styrke relasjonene til. Tre islandske forlag eller rettighetskontoransatte skal dra til Norge og tre av deres norske kolleger fra forlag eller agenturer kommer til Island. Det er viktig å fortsette dette prosjektet og etablere en regelmessig forleggerutveksling mellom landene. På denne måten kan det bygges sterke og nære relasjoner for fremtiden.

Publiseringsprosessen avsluttes ikke når eksemplarene forlater trykkeriet. Markedsføring av utgitte verk er en nøkkelfaktor for deres suksess, noe som vanligvis er en forutsetning for utgivelse av flere bøker av samme forfatter. Intervjuobjektene snakket om manglende promotering av islandsk litteratur i Norge, men mange nevnte at Jón Kalman Stefánssons bøker hadde gått spesielt bra. Arbeidene hans har fått meget gode anmeldelser fra norske kritikere og mye omtale i media, i tillegg til å bli svært godt mottatt av generelle lesere.

Få mennesker er bedre egnet til å vekke oppmerksomhet og interesse for bøker enn forfatterne selv. Arrangementer med forfattere er populære i de to landene, og intervjuobjekter fra Norge fortalte om generelt godt oppmøte på opplesninger og forfattersamtaler i biblioteker og andre kulturinstitusjoner. Islandske forfattere har deltatt på vellykkede arrangementer i Litteraturhuset i Oslo og andre steder. Oversettere blir ofte hentet inn for å snakke med forfatterne sine, noe som samtidig gir oversetteren en økt verdi. Det vil være lurt å organisere en spesiell innsats for besøk av islandske forfattere til Norge og til og med samtidig få norske samtidsforfattere til å besøke Island. Blant annet har forfatterarrangementer i Nordens Hus i Reykjavík har vært vellykket.

FORSLAG 10: UTGIVELSE/FORFATTER

Islandsk forfatterprogram i Norge.

I samarbeid med instanser som Islands og Norges ambassader, Litteraturhuset i Oslo, kulturhus ellers i Norge, Senter for islandsk litteratur, Kunnskaps- og utenriksdepartementet og Nordens Hus i Reykjavík kunne det organiseres et satsingsprosjekt for å få islandske forfattere i møte med norske lesere. På denne måten kunne utgitte bøker følges opp, styrke presentasjon av dem og øke interessen både for de aktuelle forfatterne og for moderne islandsk litteratur generelt. Den islandske ambassaden kan spille en nøkkelrolle i slike prosjekter. For eksempel har Islands ambassade i Stockholm de siste årene lagt særlig vekt på å fremme islandsk litteratur og oversettelser med gode resultater. Det kan søkes om økonomisk støtte fra Norsk-islandsk kultursamarbeidsfond, som har fungert i snart tre tiår og skal fremme mangfoldig kultursamarbeid mellom landene og etablere varige forbindelser mellom kunstnere, de som arbeider med kulturspørsmål og kulturinstitusjoner i begge land. Det finnes også ulike finansieringsmuligheter gjennom Nordisk kulturkontakt.

FORSLAG 11: UTGIVELSE/FORFATTER

Forfatterutveksling: Besøk av unge forfattere til Norge og Island.

Med samme bakgrunn som forslaget ovenfor kunne det organiseres et eget utvekslingsprosjekt/nettverk for nye stemmer fra islandsk og norsk litteratur. På denne måten ville

det vært mulig å slå flere fluer i en smekk: Vekke gjensidig interesse for det siste i det litterære livet i nabolandene, introdusere forfattere for lesere, forleggere og fagfolk, og til og med koble forfatterne direkte med mulige oversettere. Tilskudd til salgsfremmende oversettelse kan søkes ved de litterære sentrene i hvert land slik at oversatte tekster kan følge forfatterne, hvis de ikke er publisert i det andre landet.

AVSLUTNING

I denne rapporten har status for oversettelser av skjønnlitteratur fra islandsk til norsk blitt gjennomgått, den lille gruppen med oversettere har vært diskutert, og det er fremmet forslag for å utvide gruppen og oppmuntre til videre utgivelse av islandske bøker i Norge. I små språkområder er bokutgivelser og oversettelsesarbeid følsomt for alle slags svingninger, men på den annen side er det ofte bare noen få endringer som skal til for at det lysner: Noen få kompetente oversettere som får støtte til å vokse og blomstre i sitt yrke, noen få interesserte forlag og noen bøker som skikkelig treffer blink. Nå er tiden inne for å øke og styrke den verdifulle kulturdialogen mellom Norge og Island.

Salka Guðmundsdóttir

Salka fullførte BA grad i dramatikkk ved University of Wales og siden Master of Letters grad i skrivekunst fra University of Glasgow. Salka fullførte oversettelsesstudier ved Islands universitet med mastergrad i 2011.

Salka har arbeidet innen teater og drama på Island, vært med på å etablere teatergruppen «Soðin svið», og fått oppført egne teaterstykker. Hun har mottatt flere priser for sitt arbeid. Med teatergruppen har Salka deltatt på Adelaid Fringe Festival med «Breaker Award Show», som også ble vist på Edinburgh Fringe.

Salka er en produktiv oversetter og har bl.a. oversatt en av Jane Austins store verk, Emma.

Salka skriver både på islandsk og engelsk og har mottatt priser og utmerkelser for arbeidet sitt på begge språk.